

Æres den som æres bør

Å bli glemt kan skje den beste, det ser vi når vi går tilbake i historien. Folkemusikere har visst det lenge, arkeologer vet det, og vi som er opptatt av kvinners rettigheter og muligheter vet det også. Når vi leter etter kvinnene i historien gir det en mulighet for å lære noe om dem og deres liv. Det gir også grunn til å reflektere over hvorfor de er så få, og hvorfor vi ikke har hørt om dem før?

Det er ikke tilfeldig hvem som har fått eller får mulighet til å komme fram i offentligheten, blir hørt på og blir tillagt vekt. Fremdeles opplever vi at kvinner inntar posisjoner som den første- i 2018 ble Hanna Geiran vår første kvinnelige Riksantikvar, Lise Klaveness var første kvinnelige kommentator i fotball-VM og Astrid S ble første kvinne på 14 år som ble Årets Spellemann.

I Norge, som ellers i verden, lever vi i kjønnsdelte samfunn, noe som gir menn og kvinner ulike erfaringer. Sånn har det vært i historien og sånn er det også i dag, selv om mye er forandret. Vi kan se det gjennom fargen vi velger for jentebabyer og guttebabyer, hvilke leker butikkene tilbyr barna våre, hvem vi omgås, hvilket yrke vi har og hva vi gjør i fritida. Alt dette er ofte knyttet til kjønn. Hva så? Problemet er at denne kategoriseringen og disse rollene vi blir forventet å innta også får ulik vurdering. Det er menneskelig å kategorisere, i det ligger at vi også vurderer verdien av de ulike kategoriene – mann – kvinne-kjønn. Opp igjennom historien, i alle verdens land, er menn verdsatt høyere enn kvinner. Det synes på lønn, det synes på maktforhold, det synes på kunst og kulturfeltet og det synes på voldsstatistikken. Det er dette som er kampen i dag – likestilling handler ikke om å være lik, men å være likeverdig og bli vurdert på lik linje uavhengig av kjønn, funksjonsevne, alder, etnisitet, seksuell orientering og kjønnsuttrykk.

Det er ikke tilfeldig hvem som blir glemt. Historien er skrevet av menn, med deres perspektiver. Med dette har vi begrenset vår mulighet til å forstå fortida vår. Ved å ikke verdsette og ta vare på kvinners bidrag

har vi mistet mye av historien. Noe har vi mistet for alltid, noe kan vi finne ved å gå tilbake og lete. For 100 år siden ble det funnet et helt skjellet av en kriger som var gravlagt i en vakker grav med mye rikdom rundt seg i Birka i Sverige. Graven inneholdt et sverd, en kampøks, to skjold, to hester og et brettspill. Brikkene indikerer at han var en høytstående vikingkriger som arbeidet med taktikk og strategi og kunne lede tropper i krig – en offiser. I fjor gikk det et lys opp for arkeologene - krigeren var en kvinne.

Cesilie Arentz- Hansen har nettopp skrevet bok om de første kvinnelige legene i Norge og deres kamp om retten til å utdanne seg og få jobbe - «Kvinder med Begavelse for Lægevirksomhed». Åsa Spångberg og de som kom etter henne ble leger mot de medisinske professorenes vilje. De måtte dra til utlandet for å spesialisere seg og ble nektet jobb ved sykehusene. De gikk inn i underprioriterte områder av medisinen, og reiste blant annet rundt i landet og holdt foredrag. De arbeidet for bedre kvinnehelse, fødselshjelp og barselomsorg, engasjerte seg i tuberkulosebekjempelse, i ernæringsvitenskap og forskning. De har vært viktige for det samfunnet vi har i dag.

Går vi tilbake i historien finner vi mange sterke og betydelige kvinner på mange felt, de fortjener som Åsa Spångberg og vikingekvinna å komme fram i lyset. Samtidig er det viktig å reflektere over de skjulte mekanismene som fremdeles eksisterer. De fleste har hørt om Karl Ove Knausgård, men hvem har hørt om Merethe Lindstrøm? Han har vært innstilt til Nordisk råds litteraturpris, hun fikk den i 2012.

Alle har hørt om Lionell Messi og Cristiano Ronaldo, men hvem har hørt om Ada Hegerberg? De har alle tre mottatt Gullballen som regnes som fotballens høyeste individuelle utmerkelse.

Bare gjennom å være oppmerksom på at vi alle er mer eller mindre programmert til å favorisere det maskuline framfor det feminine kan vi bryte mønster. Start med å tenke om igjen når du neste gang blir

bedt om å foreslå en kandidat til en pris, et verv eller til å holde et foredrag, det kan være både en hen og en hun og en han.

Karin Hovde

Nestleder og seniorrådgiver KUN

KUN er et kompetansesenter for likestilling. Vi jobber for inkludering og mot diskriminering i Norge og internasjonalt. Vi har hovedkontor i Steigen i Nordland og avdelingskontor på Steinkjer